

ODAMIZ “5177 MADEN KANUNU UYGULAMA YÖNETMELİĞİNE” KARŞI YÜRÜTMİYİ DURDURMA İSTEMİYLE DANIŞTAYA DAVA AÇTI

Odamızca Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına Açılan dava Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca 3.2.2005 tarih ve 25716 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği’nin 4. maddesinde yer alan “Teknik nezaretçi”, “Daimi nezaretçi” ve “İş güvenliği uzmanı” tanımlarının, yönetmeliğin 8, 13, 14, 18, 19, 24, 25, 87, 109, 110, 111 ve 112. maddeleri ile Ek Form 6 ve Ek Form-17’nin iptali ve yürütmenin durdurulması ile; yönetmeliğin dayanağı olan 5177 sayılı Kanunla değişik 3213 sayılı Maden Kanunu’nun 3. maddesinde yer alan “nezaretçi” tanımı ile 24, 29 ve 31. maddelerinin Anayasa’ya aykırılığı nedeniyle dosyanın Anayasa Mahkemesi’ne gönderilmesi istemimizin sunulması ile “Maden Kanununun 1 (a) Grubu Madenleri ile İlgili Uygulama Yönetmeliği’nin 6. maddesinin 2. fıkrası ve 9. maddelerinin iptali ve öncelikle yürütmenin durdurulması istemimizin sunulmasıdır

AÇIKLAMALAR İptali talebiyle dava açtığımız yönetmeliğin bazı maddeleri kendisine dayanak teşkil eden 5177 sayılı Kanunla değişik 3213 sayılı Maden Kanununa ve bilimsel gereklerle aykırıdır. Ayrıca 5177 sayılı Kanunla değişik 3213 sayılı Maden Kanunu da bazı yönleriyle Anayasa’ya ve ilgili bazı yasalara aykırıdır. Jeoloji Mühendisleri Odası’nın davayı açmaktaki amacı ve madencilik faaliyetlerinde jeoloji, jeofizik ve maden mühendislerinin yeri kısaca ortaya konulduktan sonra Maden Kanunu ve Uygulama Yönetmeliğindeki aykırılık hususları tek tek ele alınarak incelenecektir.

A) JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI’NIN GÖREVLERİ VE BU GÖREVLER AÇISINDAN DAVAYI AÇMAKTAKİ AMACI

Madenler, kalkınma için zorunlu en önemli doğal kaynaklar ve bu nedenle de en önemli ulusal servetler arasındadır. Günümüzde birçok ülke sadece madene dayalı ekonomik faaliyetlerini refah içinde sürdürebilmektedir. Öte yandan madenler, oluşumları milyon-

larca yıl süren “yenilenemez” kaynaklardır. Bu bakımdan onlardan azami toplumsal fayda türetilerek şekilde yararlanmak gerekir. Bu bakış açısıyla yaklaşıldığında madenlerimizin; çevreyle uyumlu, en verimli şekilde ve gelecek kuşakları düşünerek toplum yararlarına uygun işletilmeleri ve yurt içinde yüksek katma değer yaratan ara ve uç ürünlere dönüştürülmesi ulusal çıkarlarımızın gereğidir. Zaten bu amaç ve bilinçle Anayasamızın 168. maddesinde madenlerimiz devletin hüküm ve tasarrufu altına alınmıştır. Anayasamıza göre Devlet madenlerimizi arama ve işletme hakkını, Maden Kanunu’nda belirtilen koşullarda özel kişi ve kuruluşlara izin vererek kullanılabilmektedir.

Madencilik faaliyetlerinin nasıl yürütüleceği Maden Kanunu ve Yönetmeliklerinde belirlenmekte ve madencilik faaliyetlerinin Kanun ve Yönetmeliklere uygun olarak yürütülüp yürütülmediği Maden İşleri Genel Müdürlüğü tarafından kontrol edilmektedir. Yatırımcıların, ilgili kurum ve kişilerin zarara uğramalarının engellenmesi, aramacılık ve işletmecilikte ortaya çıkarılan doğru ve yeterli bilgilerin derlenmesi (rapor haline getirilmesi) kamu yararı yanında Maden İşleri Genel Müdürlüğü’nün kontrol ve denetim görevleri yönünden büyük önem taşımaktadır.

Madencilik faaliyetlerinin, tüm dünyada olduğu gibi kapsamlılık, şeffaflık ve ehliyet ilkelerine uyularak belgelendirilmesi, yanlış/yanıltıcı raporlarla haksız hak iktisabının önlenmesi gerekmektedir. Her aşamada yetkili ve sorumlu teknik elemanların belirlenmesi önem arz etmektedir.

Kapsamlılık, rapor edilen faaliyetler ve sonuçları hakkında devletin ve tüm ilgililenlerin (yatırımcıların, vatandaşların) makul bir değerlendirme yapabilmeleri için, raporun gerekli tüm bilgileri vermesini gerektirir.

Şeffaflık, rapor edilen faaliyetler ve sonuçların

hangisinden ya da hangilerinden kimin ya da kimlerin sorumlu olduğunun raporda açıkça belirtilmesi gereğini ifade etmektedir. Böylece yanlış/yanıltıcı rapor düzenleyerek bir kişiye ya da kamuya zarar veren, haksız hak iktisabına neden olan teknik elemanların cezalandırılmalarının sağlanması amaçlanmaktadır.

Ehliyet, bilimsel ve teknik ilkelere ve kurallara göre yürütülmesini temin maksadıyla faaliyetlerin sadece uygun nitelikli ve Mesleki Ahlak Yönetmeliği ve Uygulama Kuralları ile bağlı bir Meslek örgütü üyesi tarafından yürütülmesini ve rapor edilmesini gerektirir.

6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu hükümlerine dayanılarak hazırlanmış 24834 sayılı TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası Ana Yönetmeliği 5. maddesine göre;

“Kamu yararı doğrultusunda; yurt kalkınmasının vazgeçilmez kaynaklarından olan maden, içme ve kullanma amaçlı yeraltı ve yerüstü suları, su buharı, petrol ve benzeri doğal kaynakların araştırılması, bulunması ve işletilmesinin her aşamasında mesleki yetki ve sorumluluk sınırlarının belirlenmesi için gerekli bilimsel, teknik ve hukuksal çalışmaları yapmak; doğal kaynakların aranması, bulunması, işletilmesi, üretimi ve kalitesinin artırılması ve bu etkinlikler nedeniyle oluşacak çevre sorunları konularında her türlü çalışmayı yapmak, görüş belirtmek ve önerilerde bulunmak”

“Üyelerinin mesleki alanlardaki hak ve yetkilerini tanımlamak ve bu hak ve yetkiler çerçevesinin korunması ve genişletilmesi yönünde çalışmalar yürütmek; bunların, meslek ve üye onurunun korunarak uygulanmasını sağlamak ve haksız rekabeti önlemek amacıyla, uyulması zorunlu kuralları koymak ve denetlemek”,

“Meslekle ilgili kanun, tüzük, yönetmelik, statü ve benzeri mevzuatın hazırlanmasında, yürürlüğe konmasında ilgili mercilerle işbirliği yapmak; kendisinden istenen veya alternatif görüş ve raporları hazırlamak”,

“Birden fazla mühendislik mesleğinin birlikte çalışmasını gerektiren konularda, mesleklerin karşılıklı sınır, ilişki ve sorumluluklarını belirleme çalışmalarına katılmak ve bunlara ilişkin yönetmelik tasarıları hazırlayarak, Birlik Genel Kurulunun onayına sunmak”

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği üyesi olan Jeoloji Mühendisleri Odası'nın görev ve amaçları arasındadır.

Yukarıda anılan mevzuat hükümlerinden de açıkça görülebileceği gibi, Jeoloji Mühendisleri Odası'nın, ülke kalkınması ve geleceği ile çok yakından ilişkili olan Maden Yasası ve Uygulama Yönetmeliği konusunda görüş bildirmesi asli görevlerinden biridir ve madencilikle ilişkili bir kamu mesleki kuruluşu olmanın da bir gereğidir.

B) MADENCİLİK FAALİYETLERİNDE JEOLJİ, JEOFİZİK VE MADEN MÜHENDİSLERİNİN YERİ

Maden yatakları; jeolojik süreçler sonucunda oluşmuş, günün koşullarında ekonomik olarak değerli olan element, mineral ve kaya topluluklarıdır.

Madencilik faaliyetleri; bir maden yatağının aranıp bulunması (maden arama) ve işletilmesi (maden işletme) gibi iki ana faaliyetten oluşur.

Maden arama, Birleşmiş Milletler tarafından benimsenen tanım ve sınıflamaya göre;

- İstenen türde bir maden yatağı bulmak için yapılan çalışmalar (buluşa yönelik arama çalışmaları ya da istikşaf çalışmaları=prospecting) ile,
- Bulunmuş (varlığı ve doğası jeolojik olarak kanıtlanmış) yatağın işletilebilirliğini etkileyen özelliklerini (yani cevher niteliği, cevher miktarı ve jeolojik koşullar) ortalama değerleri, değişkenliği, değişim aralığı ile ortaya koymak ve ekonomik işletilebilirliğini değerlendirmeye yönelik ayrıntılı arama veya buluş sonrası arama çalışmaları=exploration)

olmak üzere iki ana evreyi kapsayan bir süreçtir. Bu tanımla maden arama, işletilebilir bir maden yatağı bulmak amacıyla yapılan tüm araştırma, inceleme ve değerlendirmeleri kapsar.

Bir jeolojik oluşum olan maden yataklarının yerlerinin belirlenmesi, tanınması (teşhisi) ve işletilebilirliğini etkileyen çeşitli özelliklerinin en güvenilir ve en ekonomik yolla saptanması tümüyle jeolojik gözlem ve araştırmalarla çözümlenebilecek problemlerdir ve bunlara yöne-

lik arama faaliyetleri jeoloji mühendisliğinin ilgi ve uzmanlık alanı içindedir. jeofizik mühendislerince yapılan jeofizik araştırmalar da dolaylı bir jeolojik bilgi toplama tekniği olarak özellikle bazı gömülü yatakların bulunmasına yönelik arama projelerinde gerektiğince kullanılan (her arama projesinde yer alması gerekmeyen) destekleyici bir prospeksiyon yöntemidir. Ancak jeolojik verilerle birlikte değerlendirildiğinde bir maden oluşumunun varlığı ya da yokluğu konusunda aramacılıkta kullanılabilir.

Yatağın özelliklerine ilişkin bilgilerin toplandıkça artan güvenilirlikte ekonomik ve teknik değerlendirmeler (ön fizibilite veya fizibilite çalışması) yapılarak saptanan işletilebilirlik ölçütlerine (asgari tenör, asgari kalınlık, azami derinlik vb) göre yatak sınırlandırılır, rezervi belirlenir. Rezervin belirlenmesi, jeoloji mühendislerinin yanı sıra, bugünkü ekonomik koşullarda ve bugünkü teknolojik yeteneklerle ekonomik olarak işletilebilirliğinin değerlendirilmesi yönüyle maden mühendislerinin katkılarını da gerektiren bir faaliyettir.

Maden işletme, arama faaliyetleriyle saptanmış olan maden rezervinin iş güvenliği ve ekonomik şekilde yeryüzüne çıkarılmasını (istihracını), gerekli olması halinde sanayide işlenmesi ve kullanım amacına uygun hale getirilmesini (cevher hazırlama ya da zenginleştirilmesini), ek rezerv saptanmasına yönelik arama çalışmalarını ve pazarlama faaliyetlerini kapsar. Varlığı ve özellikleri saptanmış yataktan cevher çıkarılması (istihracı) ve cevher hazırlama faaliyetleri ise maden mühendislerinin (daha doğru bir söyleyişle maden işletme mühendislerinin) ilgi ve uzmanlık konusudur.

Sonuç olarak, Jeofizik ve Yönetmelikte belirtilmemiş olan fizibilite çalışması dışındaki maden arama faaliyetleri, tümüyle bir jeoloji mühendisi tarafından gerçekleştirilen ve sorumluluğunu ancak bir jeoloji mühendisinin taşıyabileceği faaliyetlerdir. Bir jeolojik varlık olan maden yataklarının yerlerinin ve özelliklerinin belirlenmesi, başka bir söyleyişle bulunması (keşfi), tümüyle jeolojik gözlem ve akıl yürütmelerle çözümlenebilecek bir problemdir ve buna ilişkin bir sonucun rapor edilmesi so-

rumluluğunu üstlenme ehliyetini de sadece uygun nitelikteki jeoloji mühendisleri taşımaktadır.

Jeofizik çalışmalar ise her maden yatağına yönelik her aramada yer verilmesi gerekmeyen, diğer jeolojik arama faaliyetlerini desteklemek amacıyla bazı arama çalışmalarında yer verilen bir faaliyettir. Ayrıca jeofizik çalışmalarının jeolojik yorumu tek başına bir jeofizik mühendisinin sorumluluğunu taşıyamayacağı bir konudur. Tıpkı bir röntgen uzmanının raporu na dayanarak tıbbi teşhisin ilgili klinik uzmanı doktor tarafından yapılmasına benzer şekilde, jeofizik çalışmaların jeolojik yorumlarının, başka veriler de göz önüne alınarak bir jeoloji mühendisi tarafından tek başına ya da jeofizik mühendislikle birlikte yapılması gereklidir.

Fizibilite çalışması ise ileri aşamaya ulaşmış arama projelerinde yapılabilen, daha önceki arama aşamalarında yapılmasına gerek ve imkan olmayan bir faaliyettir. Ayrıca fizibilite çalışması (ve sonucunda rezerv belirlenmesi), gerektiğinde ekonomi ve finans uzmanlarının katkılarını da alarak, jeoloji ve maden mühendislerinin birlikte gerçekleştirebilecekleri bir faaliyettir. Zaten arama faaliyet raporlarına jeoloji mühendisi yanı sıra bir maden mühendisinin sorumluluk üstlenmesinin gereği de bundan kaynaklanmaktadır. Rezerv bilgileri içermeyen arama faaliyet raporlarını bir jeoloji mühendisi ile birlikte ayrıca bir maden mühendisinin imzalamasına ihtiyaç yoktur.

a) İşletmelerde Jeoloji Mühendisliği Hizmetleri

İşletme safhasına ulaşmış bir maden yatağında maden yatağının doğasından kaynaklanan pek çok belirsizlik söz konusudur. Jeolojik araştırmalar ile maden yatağı ile ilgili belirsizlikler adım adım açıklığa kavuşturulabilecek, böylece işletme faaliyetlerinin daha akılcı yürütülebilmesi, olumsuz gelişmeler zamanında değerlendirilerek zamanında önlem alınması ve gerektiğinde işletme projesinde değişikliğe gidilmesi mümkün olabilecektir.

Maden arama ruhsatı döneminde ilk amaç, asgari işletilebilir rezerve sahip bir maden yatağı tespit etmektir. Asgari işletilebilir rezerv

tespit edildikten sonra işletme ruhsatı alınarak işletme faaliyetleri başlatılır. İşletme ruhsatı döneminde de elde edilecek yeni verilerin ışığında sürdürülecek arama faaliyetleriyle yeni rezerv bulgularıyla işletme çalışmaları geliştirilebilir.

C) 5177 SAYILI KANUNLA DEĞİŞİK 3213 SAYILI MADEN KANUNU'NUN ANAYASA'YA VE İLGİLİ BAZI YASALARA AYKIRILIK NOKTALARI

a) 5177 sayılı Kanunla değişik 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 3. maddesinde yer alan "nezaretçi" tanımının ve bu tanıma göre düzenlenen Kanununun 31. maddesinin Anayasa'ya ve 4857 Sayılı İş Kanunu'nun 82. Maddesine aykırılığı:

Maden Kanunu'nun "Tanımlar" kısmının ifade edildiği Madde 3'de,

"Nezaret: işletmelerin tekniğine ve emniyet nizamnamelerine uygun olarak yürütülmesinin kontrolü",

"Nezaretçi: İşletmelerin teknik ve emniyet yönünden nezaretini yapan sorumlu ve yetkili maden mühendisi" ve

"Faaliyet raporu: Madencilik faaliyetlerinin yönetmeliğinde belirtildiği üzere fenni nezaretçi tarafından hazırlanan takdim metni" tanımları yapılmaktadır.

Teknik nezareti belirleyen Madde 31'de ise "Maden üretimi, bir maden mühendisi nezaretinde yapılır. Maden mühendisinin daimi olarak istihdam edileceği işletme büyüklüğü ile istihdam usul ve esasları Bakanlıkca çıkarılacak yönetmelikle belirlenir. İşletmede istihdam edilen maden mühendisi 4857 sayılı İş Kanunu'nun 82'inci maddesinde belirtilen iş güvenliği ile görevli mühendis veya teknik elemanların üstlendiği görev ve sorumlulukları da yerine getirir. Maden mühendisi istihdamı veya nezareti gerçekleşmeden üretim yapılması halinde teminatı irad kaydedilerek faaliyet durdurulur. Maden mühendisi istihdamı/nezareti sağlanması ve teminatın yenilenmesi ile faaliyete izin verilir" denilmektedir.

Madde 31'de atıfta bulunulan 4857 Sayılı İş

Kanunu'nun 82. Maddesinde, "İş güvenliği ile görevli mühendis veya teknik elemanlar" başlığı altında:

"Bu Kanuna göre sanayiden sayılan, devamlı olarak en az elli işçi çalıştıran ve altı aydan fazla sürekli işlerin yapıldığı işyerlerinde işverenler, işyerinin iş güvenliği önlemlerinin sağlanması, iş kazalarının ve meslek hastalıklarının önlenmesi için alınacak önlemlerin belirlenmesi ve uygulanmasının izlenmesi hizmetlerini yürütmek üzere işyerindeki işçi sayısına, işyerinin niteliğine ve tehlikelilik derecesine göre bir veya daha fazla mühendis veya teknik elemanı görevlendirmekle yükümlüdürler. İş güvenliği ile görevli mühendis veya teknik elemanların nitelikleri, sayısı, görev, yetki ve sorumlulukları, eğitimleri, çalışma şartları, görevlerini nasıl yürütecekleri, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir." denilmekte, bu Kanunla ilgili olarak 20.01.2003 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren "İş Güvenliği ile Görevli Mühendis veya Teknik Elemanların Görev, Yetki ve Sorumlulukları ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in " Tanımlar Madde 3 " bölümünde:

"...Mühendis: Üniversitelerin kimya, makine, maden, jeoloji, metalurji, endüstri, elektrik, elektronik, inşaat, fizik, jeofizik, bilgisayar, tekstil, petrol, uçak, gemi, çevre, gıda mühendisliği ve mimarlık bölümleri ile ziraat fakültelerinin tarım makineleri bölümünden mezun olanları,

Teknik Eleman: Üniversitelerin; iş sağlığı ve güvenliği bölümleri, kimyagerlik, fizik, jeofizik ve jeoloji bölümleri ile Teknik Eğitim Fakültelerinden mezun olanları, ifade eder." tanımlamaları yapılmaktadır.

4857 sayılı İş Kanunu ve ilgili yönetmeliği dikkate alındığında; sadece maden mühendisine yetki, sorumluluk ve istihdam zorunluluğu şart koşulmadığı halde, Maden Kanunu'nun 3. Maddesi'nde ifade edilen tanımlar ile Madde 31'de yer alan hüküm doğrultusunda, jeoloji mühendisleri dikkate alınmadan, belli bir meslek grubuna ayrıcalık tanındığı ve T.C. Anayasası'nın 10. Maddesi ile aykırılık hasıl olduğu

anlaşılmaktadır. Yukarıda açıklanan nedenlerle 5177 sayılı Kanunla değişik 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 3. maddesinde yer alan "nezaretçi" tanımının ve bu tanıma göre düzenlenen Kanununun 31. maddesinin iptalini talep etme gereği doğmuştur.

b) 5177 sayılı Kanunla değişik 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 24. maddesinin Anayasa'ya aykırılığı

T.C. Anayasası'nın 166. maddesi, "planlama"yı düzenlemekte olup madde metni şöyledir:

"Ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı, özellikle sanayinin ve tarımın yurt düzeyinde dengeli ve uyumlu biçimde hızla gelişmesini, ülke kaynaklarının döküm ve değerlendirilmesini yaparak verimli şekilde kullanılmasını planlamak, bu amaçla gerekli teşkilatı kurmak Devletin görevidir.

Planda milli tasarrufu ve üretimi arttırıcı, fiyatlarda istikrar ve dış ödemelerde dengeyi sağlayıcı, yatırım ve istihdamı geliştirici tedbirler öngörülür, yatırımlarda toplum yararları ve gerekleri gözetilir, kaynakların verimli şekilde kullanılması hedef alınır. Kalkınma girişimleri bu plana göre gerçekleştirilir."

Madde metninden açıkça görülebileceği gibi, devlet ülke kaynaklarının verimli ve toplum yararına kullanılabilmesi için gerekli planlamayı yapmakla görevli kılınmıştır ve bu planlamada gözetilecek tek husus toplum yararı ve gerekleridir.

Önemi nedeniyle T.C. Anayasasında düzenleme yapılan bu husus devletin her türlü sanayileşme ve yatırım programlarında önde tutması gereken hususun da verimlilik ve kamu yararı olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bu nedenle, sanayileşme ve kalkınma ile ilgili olarak yapılacak yasal düzenlemelerde de bu ilkeye uyulması gerekliliği kendiliğinden ortaya çıkar. T.C. Anayasası'nın 10. Maddesinde ise "Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek

zorundadır." ibaresi yer almakta olup, madde gerekçesinde ise "...Herhangi bir niteliğe veya ölçüye dayanılarak insanlar arasında ayırım yapılamaz." denilmektedir.

Durum böyle iken, madencilikle ilgili yapılan yasal düzenlemede bu ilkelere uyulmamış, bilimsel gereklere, pratik uygulamaya ve kamu yararına aykırı bir biçimde 5177 sayılı Kanunla değişik 3213 sayılı Maden Kanununun bazı maddeleri ile madencilik faaliyetlerinin bilimsel gereklere, kamu yararına ve verimlilik esaslarına uygun olarak yapılmasını engelleyecek şekilde bazı mesleklerin kayırılması, bazılarının dışlanması yoluna gidilerek objektif değil, subjektif bir norm yaratılmıştır. Bu durum açıkça T.C. Anayasası'na aykırıdır.

5177 sayılı Kanunla değişik 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 24. maddesinde "işletme ruhsatı ve madenin işletilmesi" düzenlenmekte olup bu düzenlemede işletme raporu konusunda yalnızca Maden Mühendisleri yetkilendirilmekte, jeoloji mühendisleri faaliyet dışı bırakılmaktadır. Oysa, maden işletmeciliğinin arama safhasındaki faaliyetlerden tamamen ayrılmayacağı ve işletme aşamasında da birçok jeolojik faktörün değerlendirilmesine devam edildiği bilimsel bir gerçektir. Maden arama amacıyla bir yerde madenin bulunmasından önce başlar ve madenin bulunmasından sonraki işletilme sürecinde ve hatta madenin işletilip bitti diye terk edilmesinden sonra bile devam eder. Diğer bir deyişle madencilikte arama süreklidir. Jeolojik olaylar sonucu meydana gelen maden yataklarıyla ilgili bütün bilgilerin başlangıçtaki arama dönemindeki çalışmalarla ortaya konulması mümkün değildir, mümkün olan bilgi ise çoğunlukla ekonomik değildir. Arama döneminde amaç ilk aşamada işletilebilir bir maden varlığının ortaya konmasıdır. Maden işletmeciliği dinamik bir yapıya sahiptir. Madenin işletilmesi sırasında maden yatağının özelliğine göre yerüstünde ve yeraltında işletmenin büyüklüğüyle bağlantılı olarak her gün kazı sonucu yüzlerce-binlerce metreküp malzeme yer değiştirmektedir. İşçilerin-iş makinelerinin kazdığı bu yerler maden yatağıyla ilgili yeni jeoloji verilerinin bulunabileceği, derlenebileceği mostralardır. Bu yerler bir sonraki kazı işlemleriyle tahrip edilmekte

veya üzerleri doldurularak kaybolmaktadır. Bu yerlerin tahrip edilmeden önce jeoloji mühendislerince incelenip derlenen verilerin maden jeoloji haritalarına işlenilmesi gerekir. Bir madende işletme yapılıyorsa arama da onun ayrılmaz bir parçasıdır. İşletme faaliyetleri sırasında yapılan kazılar sonucu ortaya çıkan ve maden jeoloji haritalarına işlenen verilerin yorumlanmasıyla yeni arama yerleri tespit edilmekte, alınan sonuçlara göre işletme projeleri yeni veriler ışığında geliştirilebilmektedir. Maden jeoloji haritalarının hazırlanması milli bir servet olan madenlerin tahrip edilmeden en iyi şekilde işletilmesini sağlayacak verileri bünyesinde barındıran bir dokümandır. Bir madenin özellikleri bilinerek ve bu özellikler dikkate alınarak en uygun şekilde işletilmesi kamu yararı yönünden çok önemlidir. Aynı zamanda bu haritalar kontrol görevi verilen kamu kuruluşunun kontrol görevini yaparken kullanabileceği bilimsel temele dayalı bir belgedir. Bir madenin işletilmesiyle ilgili faaliyetlere çeşitli nedenlerle son verilebilmektedir. Bu nedenler arasında madenin bitişi, ekonomik sorunlar, madenin fiziksel, mineralojik ve kimya özelliklerinde ortaya çıkan farklılıklar, pazar koşullarında meydana gelen gelişmeler, hukuki sorunlar, teknolojik sorunlar sayılabilir. Diğer bütün bilim dallarında olduğu gibi jeoloji ilmi de her geçen gün aşamalar kaydetmekte yeni bilgiler ışığında maden yataklarının oluşumlarıyla ilgili yeni modeller geliştirilmektedir. Yeni geliştirilen maden yatağı oluşum modelleri, geliştirilen yeni teknolojiler, pazar koşullarındaki olumlu gelişmeler, çeşitli nedenlerle terk edilmiş bir maden yatağına daha sonradan, geçmişte işletilmiş olan maden için veya başka bir maden için tekrar dönülebilmektedir. Halen işletilmekte olan veya geçmişte işletilmiş ve bu gün terkedilmiş olan hemen hemen bütün madenlerin böyle birkaç geçmişi vardır. Günümüzde de maden aramacılığının çoğunlukla halen işletilmekte olan veya geçmişte işletilmiş olan madenlerde veya bunların yakın çevresinde yapıldığı bir gerçektir.

Kanun maddesinde yapılan düzenleme Maden Kanunu'nun 10. maddesine de aykırıdır. Kanun maddesi "Beyan Usulü"nü düzenlemekte olup maddede "Madencilik faaliyetlerinin bu kanun hükümlerine göre devamı süresince

teknik ve mali konularda yapılan yazılı beyanlar ile yetkili kişilerce tanzim edilen raporlar doğru kabul edilir. Teknik elemanlar sadece ihtisas sahibi oldukları konularda beyanda bulunabilirler ve beyanları ile sorumludurlar." denilerek gerçek dışı veya yanıltıcı beyanda bulunan teknik elemanların uyarılacağı, yapacakları beyanların bir yıl süreyle geçersiz sayılacağı, fiilin tekrarında hak mahrumiyeti uygulamasına devam edileceği ve uygulanan yaptırımın teknik elemanın bağlı bulunduğu meslek teşekkülüne bildirileceği hükme bağlanmaktadır. Kanunun bu düzenlemesiyle hiçbir teknik elemanın uzmanı olmadığı konuda beyanda bulunamayacağı hükme bağlanmış iken, gerek arama, gerekse işletme faaliyeti aşamasındaki birçok jeolojik araştırma konusu ve raporu söz konusu olduğu halde dönem sonunda hazırlanan işletme raporlarında yalnızca bir maden mühendisinin imzasının yeterli sayılması tam bir çelişkidir ve maden mühendisinin uzmanı olmadığı konularda beyanda bulunmasından başka bir anlam taşımaz.

c) 5177 sayılı Kanunla değişik 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 29. maddesinin Anayasa'ya aykırılığı

Terk edilmiş olan bir maden sahasına aynı veya başka bir maden'in aranması veya işletilmesi için dönüldüğünde geçmişte maden işletilirken tekniğine uygun olarak hazırlanmış o madene ait "Maden Jeoloji Haritaları" değerlendirme ve planlama çalışmalarında zaman ve kaynak israfını önleyebilecek çok kıymetli dokümanlar olarak kullanılmaktadır. Maden Kanunu'nun 32. maddesinde madenin terk edilmesi durumu ile ilgili olarak "ruhsat sahibi sahanın son durumunu gösterir imalat haritası ve jeoloji mühendisi tarafından hazırlanmış maden jeoloji haritası ile Genel Müdürlüğe terk talebinde bulunabilir" ifadesi yer almaktadır. Burada, yukarıda anlatılan durumlar çerçevesinde aynı veya başka bir maden için söz konusu sahaya tekrar dönüldüğünde kamu yararı dikkate alınarak maden jeoloji haritasındaki verilerin yorumlanarak ve değerlendirilmesi ve bu veriler ışığında planlama yapılmasının sağlanması öngörülmüştür. Terk edilmiş, göçmüş, yıkılmış olan bir madende madene ait çok kıymetli jeoloji verilerine ulaşabil-

mek çoğu halde imkansız veya çok masraflıdır. Bu durum dikkate alınarak terk aşamasında jeoloji mühendisi tarafından son durumu gösteren Maden Jeoloji Haritasının hazırlanması şart koşulmakta ve fakat maden yatağının işletilmesini düzenleyen 24. maddede olduğu gibi 29. maddede de Maden Jeoloji Haritalarının hazırlanmasına yer verilmemektedir. Yoğun işletme faaliyetlerinin yapıldığı ve kanunun 24 ve 29. maddeleriyle düzenlenen işletme aşamasında iş makinaları veya işçi marifetiyle yapılan kazılar sonucu ortaya çıkan ve bir sonraki kazı işlemleri sonucu tahrip olan veya kaybolan yeni jeoloji verilerini içeren Maden Jeoloji Haritalarının yapılması konusunun bu maddelerde yer almaması, Yasanın terki düzenleyen 32. maddesinde yer alan “en son durumu gösterir.....ve jeoloji mühendisi tarafından hazırlanmış olan maden jeoloji haritası ile Genel Müdürlüğe terk talebinde bulunabilir” ifadesiyle çelişmektedir. Evveliyatı olmayan ve işletme aşamasındaki verileri derlemeyen bir maden jeoloji haritası nasıl son durumu nasıl yansıtabilir? Yasa kendi içinde bile bir bütünlük taşımamakta, bilimsel gereklere uygun olarak bazı maddelerde işletme aşamasında da jeolojik haritalar ve jeoloji mühendisliği uygulamalarına gönderme yapılırken bu meslek disiplininin adının anılmamasına özen gösterilmektedir.

Yukarıda açıkladığımız gerekçelerle 5177 sayılı Kanunla değişik 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 24, 29. ve 31. maddelerinin Anayasa'ya aykırılığı nedeniyle dosyanın Anayasa Mahkemesi'ne gönderilmesini talep etme gereği doğmuştur.

A) MADEN KANUNU UYGULAMA YÖNETMELİĞİNİN BİLİMSEL GEREKLERE VE KAMU YARARINA AYKIRI NOKTALARI:

a) Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliğinin 5. Maddesinin a bendi 1.grup madenler olarak; “İnşaat ve yol yapımında kullanılan ve tabiatı doğal olarak bulunan kum,çakıl,% 80 in altında SiO2 içeren kum,ariyet malzemesi ve SiO2 oranına bakılmaksızın denizlerdeki kum ve çakıllar”ı belirlemiştir. Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği'nin 8. maddesinde ise “Genel Müracaat” düzenlenmekte olup madde

metninde 1 (a) ve 1 (b) grubu madenlerle ilgili olarak arama faaliyeti ve ruhsatı dönemi geçirilmeden, belli prosedürlerin yerine getirilmesi ile doğrudan işletme ruhsatı başvurusunun yapılacağı hükme bağlanmaktadır. Yani yönetmelik maddesi hükmüne göre bir madenin cinsi, özellikleri (tenör-kalite), büyüklüğü belirlenmeden madene işletilmek üzere ruhsat verilecektir. Bu durum kamu yararına açıkça aykırıdır. Madenlerin çoğu homojen değildir. Yüzeyleki boyutları ve özellikleri ile birkaç metre alttaki kısımları farklılık gösterebilir. Dolayısıyla üç boyutlu malzemenin ayrıntılı jeolojik etütlerinin yapılması zorunludur. Dünyanın gelişmiş hiçbir ülkesinde arama yapılmadan herhangi bir maden işletilemez. Ülkemizde birçok tesis ve işletme, hammadde etüdü yapılmadığı ya da eksik yapıldığı için kapanmış ya da taşınmıştır. Diğer bir husus da bu grup madenlerin altın, gümüş gibi değerli metaller içerebilmesidir. Bu gruptaki madenler içerdikleri tuzlar itibariyle betonun özelliklerini bozabilir, zehirli içerikler taşıyabilirler, ya da işletildikleri bölgede heyelanlara, çökmelere veya bina yıkılmalarına neden olabilirler. Bu risklerin ortadan kaldırılması ancak detaylı arama çalışmaları sonucunda belirlenebilir. Arama safhasının maden hangi grupta olursa olsun atlanması ve doğrudan işletmeye geçilmesi işletmenin verimliliği, güvenliliği ve kamu yararı ilkelerine açıkça aykırı olduğundan bu grup madenler için arama ruhsatını gerekli görmeyen bu madde hükmünün iptali gerekir. Madde metninde ayrıca denizlerdeki kumlara herhangi bir kısıtlama getirilmeden sınırsız işletme hakkı verilmiştir. Denizlerdeki kum sahil kumlarının kaynağıdır. Bu kaynakların sınırsız kullanımı denizlerimizin kirlenmesine neden olarak burada yaşayan canlıların yaşamını ve sayılarını tehdit eder.Yönetmelikte bir sınırlamanın olmaması milyonlarca yılda oluşan kumların talan edilmesine neden olacaktır. Bu nedenlerle de Yönetmeliğin 8. maddesinin iptali gerekir.

b) Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği'nin 13. maddesinde “Arama Faaliyetleri” düzenlenmekte olup maddenin 1. fıkrasında “II. Grup, III. Grup, IV Grup madenler için arama ruhsatı ve V. Grup madenler için arama sertifikası alınmadan arama faaliyetlerinde bulu-

nulmaz” denilmektedir. Fıkra metninden görülebileceği gibi 1 (a) ve 1(b) Grubu madenler için arama ruhsatı zorunluluğu getirilmemekte, bu madenlerin işletmeye geçmesi, arama dönemi geçirilmeden serbest tutulmaktadır. Yönetmeliğin 8. maddesinin iptali için ileri sürdüğümüz gerekçeler bu madde için de geçerlidir. Yani yönetmelik maddesi hükmüne göre bir madenin cinsi, özellikleri (tenör-kalite), büyüklüğü belirlenmeden madene işletilmek üzere ruhsat verilecektir. Bu durum kamu yararına açıkça aykırıdır. Madenlerin çoğu homojen değildir. Yüzeyleki boyutları ve özellikleri ile birkaç metre alttaki kısımları farklılık gösterebilir. Dolayısıyla üç boyutlu malzemenin ayrıntılı jeolojik etütlerinin yapılması zorunludur. Dünyanın gelişmiş hiçbir ülkesinde arama yapılmadan herhangi bir maden işletilemez. Ülkemizde birçok tesis ve işletme, hammadde etüdü yapılmadığı ya da eksik yapıldığı için kapanmış ya da taşınmıştır. Diğer bir husus da bu grupta madenlerin altın, gümüş gibi değerli metaller içerebilmesidir. Bu gruptaki madenler içerdikleri tuzlar itibariyle betonun özelliklerini bozabilir, zehirli içerikler taşıyabilirler, ya da işletildikleri bölgede heyelanlara, çökmelere veya bina yıkılmalarına neden olabilirler. Bu risklerin ortadan kaldırılması ancak detaylı arama çalışmaları sonucunda belirlenebilir. Arama safhasının maden hangi grupta olursa olsun atlanması ve doğrudan işletmeye geçilmesi işletmenin verimliliği, güvenliliği ve kamu yararı ilkelerine açıkça aykırı olduğundan 1(a) ve 1 (b) grubu madenler için arama ruhsatını gerekli görmeyen, doğrudan işletmeye geçilmesine olanak sağlayan Yönetmeliğin 13. maddesinin ilk fıkrasının iptali gerekir.

c) 5177 sayılı Kanunla değişik 3213 sayılı Maden Kanununun 17. maddesinin 3. fıkrasında “arama faaliyet raporları yapılan çalışmaların niteliği göz önüne alınarak jeoloji, maden, jeofizik mühendisi veya mühendislerince hazırlanır” ibaresine yer verilmiştir. Yasa maddesinde yapılan düzenleme, değişik mühendislik disiplinlerinin arama faaliyeti sırasında eşit yetki ile donatıldığı ve bu faaliyet döneminde yapılan çalışmaların niteliğine göre jeoloji mühendisinin gerekmeceği bir durum olabilir miş gibi bir yanlış anlamaya yol açacak şekil-

dedir. Ancak, yasa maddesinde altı çizili olarak gösterdiğimiz ibare, bu mühendislik disiplinlerinden hangisinin (veya hangilerinin) arama faaliyet raporunu düzenleyeceklerinin, yapılan çalışmaların niteliği göz önüne alınarak belirleneceğini de belirterek ruhsat sahibinin arama aşamasında mühendis seçimi konusundaki keyfiyetini sınırlamaktadır. Yani arama faaliyet raporu düzenlemek için ruhsat sahibi keyfiyete göre mühendis seçemeyecek, yapılan çalışmaların niteliğine göre jeoloji, jeofizik ve maden mühendisinden biri veya birkaçı ile çalışacaktır. Yasa maddesindeki hüküm, arama faaliyeti sırasında yapılan çalışmaların niteliğine göre arama faaliyet raporlarını düzenlemede hangi mühendis veya mühendislerin görev alacağıın belirleneceğidir.

Arama faaliyet raporları ile ilgili yasal düzenleme böyle iken, Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliğinin Arama Faaliyet Raporlarını düzenleyen 14. maddesinde yasadaki ibare aynen alınmış, yapılan çalışmaların niteliğine göre hangi mühendis veya mühendislerin yetkili olacağı bir açıklığa kavuşturulmamıştır. (Halbuki Maden Yasası'nın değişmeden önceki 1985 yılında yürürlüğe giren eski halinde arama faaliyeti aşamasında en az bir jeoloji mühendisinin çalıştırılması gerekliliği hükme bağlanmıştı.) Yasal düzenlemede ayrıntıya girilmeden yapılan çalışmaların niteliğine göre mühendis seçileceğinin belirtilmesi yeterli olabilir. Yasalar genel çerçeveyi çizen ve uygulama kurallarını yönetmeliğe bırakan daha üst normlardır. Ancak yönetmelikler yasaların uygulanmasını açıklığa kavuşturmak amacıyla hazırlanıp yürürlüğe konulan normlar olup bu amaca hizmet edecek şekilde düzenlenmez ve muğlak ifadeler taşırırsa yasa koyucunun amacına aykırı olumsuz durumların ortaya çıkması son derece muhtemeldir. Yasa maddesinde yer alan “arama faaliyet raporları yapılan çalışmaların niteliği göz önüne alınarak jeoloji, maden, jeofizik mühendisi veya mühendislerince hazırlanır” cümlesindeki “yapılan çalışmaların niteliğine göre” ibaresi yönetmelikte açıklığa kavuşturulmazsa bu açıklık nasıl sağlanacaktır? Yönetmeliğin yasa maddesini açıklamayan bu düzenlemesinden sonra pratikte olacak olan şudur: Ruhsat sahibi, Maden Yasası'na göre işletme aşamasında za-

ten bir Maden Mühendisi çalıştırmak zorundadır. Bu nedenle arama faaliyet döneminde de yapılan çalışmaların niteliğini hiç göz önüne almadan, takdir yetkisini kullanarak (çünkü bu konuda yönetmelikte bağlayıcı kurallar yer almamaktadır) yalnızca bir maden mühendisi istihdam edecek, arama aşamasında temel önemde olan jeoloji mühendisliği faaliyetlerini yerine getirmeyecek ve bilimsel gerekler yerine getirilmeden yapılan bir arama faaliyetinden sonra işletmeye geçilecektir. Bu durum ülke kaynaklarının verimli kullanılması ve kamu yararı ilkesine açıkça aykırıdır. Aramada jeoloji mühendisliği hizmetleri temel önemde iken, bu faaliyette ancak tali bir rol oynayacak diğer meslek disiplinleri olan maden ve jeofizik mühendislerinin, tüm bilimsel gereklerle aykırı bir biçimde, arama safhasında jeoloji mühendisliği hizmetlerini yerine getirebilecek meslek disiplinleriymiş gibi algılanmasına ve bu konuda da bilimsel gereklerden haberdar bile olmayan ruhsat sahibinin tek karar mercii olmasına yol açacak bir sürecin başlaması tüm ülke insanı için kayıptır. Madencilik gibi ülke ekonomisi ve gelecek kuşaklar için son derece önemli ve tekrar yerine konulması imkansız kaynakların işletilmesinde bazı meslek gruplarının ya da ruhsat sahibinin maddi çıkarlarının değil, bilimsel gereklerin ve kamu yararının gözetilmesi gerekir.

Yönetmelikteki düzenlemede, yasada yer alan "yapılan çalışmaların niteliği" belirlenerek yasaya açıklık getirilmesi gerekirken bunun yapılmaması nedeniyle Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği'nin 14. maddesinin iptalini talep etme gereği doğmuştur.

14. madde ile ilgili olarak düzenlenmesi gereken arama faaliyet raporu (Ek Form 5) 2.Sahada Yapılan Arama Faaliyeti, 3.Maden Jeolojisi, 4. Rezerv Durumu bölümlerindeki bütün bilgiler Jeoloji Mühendisleri tarafından yapılan çalışmalara ait belgelerdir. Yönetmeliğin 13. maddesinde "Arama faaliyetleri" tanımlanmış olup bu faaliyetler şu şekilde sıralanmaktadır.

- Jeolojik prospeksiyon
- Topoğrafik ve jeoloji haritaları ile kesit çalışmaları

- Numune alımı
- Jeofizik araştırmalar
- Sondaj, yarma, galeri ve kuyu açma
- Uzaktan algılama, uydu fotoğrafları

Kanun ve uygulama yönetmeliğinin tanımlar kısmında, prospeksiyon "madencilik arama faaliyetlerine mesnet teşkil edecek ön bilgilerin toplanması işi" olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımda maden yatağının aranmasında çok önemli bir aşama olan "prospeksiyon" terimi basite indirgenerek, maden yatağı oluşum süreçlerini bilmeyen herhangi bir kişinin de yapabileceği iş olarak görülmüş ve sadece bir ön bilgi toplamaya indirgenmiştir. Dolayısıyla uygulama yönetmeliğinin arama faaliyetlerini belirleyen 13. madde a bendinde yer alan "jeolojik prospeksiyon" kavramı da arama faaliyetini vurgulamayıp, sadece daha önceden yapılmış olan jeolojik çalışmalara ait bilgilerin toplanması-derlenmesi şeklinde anlaşılmakta, arazi verilerinin yerinde incelenmesine yönelik bir çalışmayı kapsadığı belirtilmemektedir. Prof. Dr. Altan Gümüş tarafından yazılan "Maden Jeolojisi" Jeolojik Prospeksiyon Ve Rezerv Hesapları" adlı kitapta prospeksiyon maden jeolojisi kavramıyla birlikte ele alınmaktadır. Burada "maden jeolojisine ilişkin çalışmaların 2 alanda gerçekleştirildiğine işaret etmek gerekir. Bir jeolog yeterli dokümanlarda, maden aranmasında, kontrol ve rehberleri de uygulamak suretiyle yararlanır. Bunlar bizi belirtile-re veya bilinen yataklardan yenilerini bulmaya götürür. Dokümanlardan yararlanarak eski işletmeler ve kazılar aranır, yerinde dokümanların doğruluğu araştırılır, gerekirse eklemeler yapılır. Buna paralel olarak da çoğu kez jeolojik bir harita çalışması zorunludur. İşte bu çalışmalar 2 alan üzerinde gerçekleştirilir: Yüze-yde ve derinde çalışma. Yüzey çalışmaları genelde, prospeksiyon jeolojisidir. Derinde çalışmalar ise ocak jeolojisinin kapsamını oluşturur. İşte birbirini bütünleyen bu iki jeoloji Maden Jeolojisini oluşturmaktadır. Burada prospeksiyon jeolojisi: cevherleşme ve maden belirtilerini yüzeyde bulmak ve yakalamak için yapılmış jeolojik çalışmaların tümüdür." şeklinde tanımlanmıştır. Dolayısıyla prospeksiyon terimi jeolojik bir uygulama olup aldığı eğitim gereği jeoloji mühendisleri tarafından yapılması zorunlu olan bir işidir. Oysa Madde 13 (a)

bendinde Arama Faaliyetleri kapsamında ifade edilen Jeolojik Prospeksiyon, Arama Faaliyetlerini düzenleyen Madde 14'e göre Bir jeoloji mühendisi, jeofizik mühendisi veya bir maden mühendisinden herhangi biri tarafından hazırlanabilir anlamını taşımaktadır. Jeolojik süreçlerle milyonlarca yılda oluşan maden yatakları, Devletin hüküm ve tasarrufu altında olan tabii kaynaklarımız kapsamında değerlendirildiğinde; kamu yararı dikkate alınmaksızın, bilimsel ve teknik gereklerin, mesleki yetkinliğin dışına çıkılarak ekonomik olarak kullanılmayacak ve yüksek kamu yararı zedelemiş olacaktır.

Uygulama Yönetmeliğinin Madde 13 b bendinde ".....jeoloji haritaları ile kesit çalışmaları" arama faaliyet döneminde ruhsat alanlarında yapılması gereken faaliyetler içerisinde yer almakta, ancak tamamıyla jeoloji mühendisinin yetki ve sorumluluğu kapsamında olan bu çalışmalar da Madde 14'e göre maden mühendisi ve/veya jeofizik mühendisi tarafından da yapılabilecek bir faaliyetmiş gibi ifade edilmekte ve ruhsat sahibince bu şekilde değerlendirilmeye açık kapı bırakılmaktadır.

Uygulama Yönetmeliğinin Madde 13 c bendinde "numune alımı"; sıradan bir kişinin gidip araziden gelişi güzel taş toplama işi olmayıp, maden yatağının varlığını ortaya koymak, maden yatağının boyutları, yayılımı ve numune cevher içeriyorsa bu cevherin kalite ve tenörü hakkında ilk verileri ortaya koymaya yönelik olarak arazide yapılan bir çalışmadır. Ayrıca numunenin alındığı koordinatlar, numunenin alındığı kayacın jeolojik özellikleri ile diğer özelliklerinin jeoloji haritasına işlenmesi gerekmektedir. Bu jeolojik verileri de jeoloji mühendisinden başka bir disiplin yapamaz.

Uygulama yönetmeliğinin Madde 13 (d) bendinde "jeofizik araştırmalar", e bendinde "sondaj, yarma, galeri ve kuyu açma" ve f bendinde yer alan "uzaktan algılama, uydu fotoğrafları" maddeleri bir maden yatağının aranması sırasında yatağın jeolojik özelliklerini ortaya koymaya yarayan dolaylı jeolojik bilgi edinme yöntemleridir. Dolayısıyla yukarıda belirtilen hususlar dikkate alınarak maden kanunu uy-

gulama yönetmeliğinin 14. maddesi 2. fıkrasında belirtilen "Arama faaliyet raporları, yapılan arama faaliyetinin niteliğine göre jeoloji mühendisi, maden mühendisi, jeofizik mühendisi veya mühendislerince hazırlanır." hükmü arama faaliyetinin niteliği dikkate alınarak "en az bir jeoloji mühendisi gerektiğinde maden mühendisi, jeofizik mühendisi veya mühendislerince hazırlanır" şeklinde olmalıdır. Ayrıca maden arama faaliyetinin niteliği, doğası gereği jeoloji mühendisinin olmasını zorunlu kılar. Bu faaliyetin değişik niteliğine göre olsa olsa jeoloji mühendisinin yanına bazen jeofizik mühendisi, bazen maden mühendisi, bazen her ikisi, bazen de hiçbiri gelmeyebilir. Jeoloji Mühendisinin yer almadığı hiçbir maden arama faaliyeti yoktur. Dünya ve ülkemiz uygulamaları da bu yöndedir.

Sayın mahkemenizin bu konuda ülkemizin Maden arama konusunda kurulmuş tek kamu kurumu olan MTA Genel Müdürlüğünden konuya ilişkin bilgi sorulmasını talep etmekteyiz.

EK Form 5'te de (Arama faaliyet raporu formatı) 4. başlıkta rezerv durumunun bu raporlarda yer alacağı belirtilmiştir. Arama faaliyet raporlarını düzenleyen Madde 14, üç mühendislik disiplinin (jeoloji; maden jeofizik) arama faaliyet raporu düzenleyebileceğini hükme bağladığından rezerv durumunun da bu 3 mühendislik disiplinin biri tarafından tespit edilebileceği anlamı çıkmaktadır. Bu bilimsel gerçeklikten ve kamu yararından uzaklaşmak anlamına gelmektedir. Şöyle ki, Birleşmiş Milletler'in kabul ettiği ve 99 ülke tarafından kabul edilen çerçeve yönetmelikte (ek konacak) rezerv hesaplamalarında olmazsa olmaz koşul jeolojik veridir. Yönetmelikte bu bilimsel gerçeklik göz ardı edilmiştir. Ayrıca rezerv bildirim bilimsel gerçeklere göre yapılması ve sorumlusunun bilinmesi uluslararası borsalarda oluşturulacak spekülasyon arayışların da önünü kesecektir.

Arama faaliyet raporlarının hangi hususları içereceği açıkça belirtilmeden bu konuda Ek Form 5 e gönderme yapılmaktadır. İşletme faaliyetlerinde ise bulunulacak hususlar yönetmelikte madde olarak belirtilmiştir. İşletme fa-

aliyetleri ile ilgili yapılan düzenlemeye paralel olarak arama faaliyetleri sonucu elde edilecek verilerin de ne olacağının yönetmelik maddesi olarak düzenlenmesi gerektiğinden maddenin iptalini talep etme gereği doğmuştur. (Ek Form 6' da da aynı durum söz konusudur.)

Maden arama sonuçlarının doğru ve yeterli şekilde rapor edilmesi, kamu yararının korunması, kamuya zarar verilmesinin önlenmesi açısından son derecede önemli, ileri düzeyde bilimsel-teknik bilgi, yüksek düzeyde mesleki ahlak gerektiren bir iştir. Şöyle ki; söz gelişi yeni bir maden yatağı ya da rezervi keşfini bildiren yanıtıcı raporlar yüzünden, bu rezervi işletmek amacıyla yatırım kararı veren bir yatırımcı, borsadan bu madencilik şirketinin hisse senedini satın alan kişiler ve haksız bir hak iktisabı (örneğin bir maden ruhsatı, bir devlet teşviği, arazi tahsisi...) olması suretiyle de tüm kamu ya da bir başka madenci büyük zarar görebilir. İşte bu nedenle "maden arama sonuçlarının, maden kaynak ve rezervlerinin rapor edilmesi" tüm dünyada ilgili meslek örgütleri, borsalar ve devlet örgütleri tarafından ayrıntılı düzenlenen, son 10-15 yıldır da AB ülkelerindeki meslek örgütlerinin, BM CMMİ Konseyi gibi uluslar arası kuruluşların öncülüğünde tüm dünyada geçerli ortak kurallar ve standartlar geliştirilmesi için uluslararası platformlarda yoğun çabalar sarf edilen bir konudur. Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliğinin 14. maddesi, başta Avrupa Jeologlar Federasyonu (EFG) olmak üzere 90'dan fazla ülkedeki meslek örgütleri ile Birleşmiş Milletler, CMMİ (Madencilik ve Metalurji Enstitüleri Konseyi) gibi uluslararası kuruluşların katılımıyla geliştirilmiş ve Ekim 2001 tarihinden itibaren adı geçen ülkelerde geçerli olan benzer düzenlemelerle de uyumsuzdur.

Sonuç olarak,

Bilimsel olarak arama faaliyet döneminde çalışmaların niteliği gereği jeoloji mühendisinin gerekmediği bir durum söz konusu değildir. Yönetmelikteki düzenlemede ise bir maden veya jeofizik mühendisinin de her durumda, baştan sona sürdüreceği bir arama faaliyeti olabilmemiş gibi bu üç mühendislik disiplininin

hangi durumda yetkili olacağı belirlenmemekte, herhangi birinin seçimi de madencilik faaliyetinin bilimsel gereklerinden tamamen habersiz olan, yalnızca kar etmek için faaliyette bulunan ruhsat sahibinin takdir yetkisine bırakılmaktadır. Bu düzenleme madencilik faaliyetini daha arama aşamasında sekteye uğrattacak, ülke kaynaklarını heba edecek subjektif ve korumacı niyetlerle yapılan bir düzenleme olup her mevzuatın nihai amacı olması gereken kamu yararına açıkça aykırıdır.

Yönetmelik maddesinde yapılan düzenleme Maden Kanunu'nun 10. maddesine de aykırıdır. Kanun maddesi "Beyan Usulü"nü düzenlemekte olup maddede "Madencilik faaliyetlerinin bu kanun hükümlerine göre devamı sürsünce teknik ve mali konularda yapılan yazılı beyanlar ile yetkili kişilerce tanzim edilen raporlar doğru kabul edilir. Teknik elemanlar sadece ihtisas sahibi oldukları konularda beyanda bulunabilirler ve beyanları ile sorumludurlar." denilerek gerçek dışı veya yanıtıcı beyanda bulunan teknik elemanların uyarılacağı, yapacakları beyanların bir yıl süreyle geçersiz sayılacağı, fiilin tekrarında hak mahrumiyeti uygulamasına devam edileceği ve uygulanan yaptırımın teknik elemanın bağlı bulunduğu meslek teşekkülüne bildirileceği hükme bağlanmaktadır. Kanunun bu düzenlemesiyle hiçbir teknik elemanın uzmanı olmadığı konuda beyanda bulunamayacağı hükme bağlanmış iken, arama faaliyeti aşamasındaki birçok jeolojik araştırma konusu ve raporu söz konusu olduğu halde dönem sonunda hazırlanan arama faaliyet raporlarında jeoloji, maden veya jeofizik mühendisinden birinin imzasının yeterli sayılması tam bir çelişkidir ve maden veya jeofizik mühendisinin uzmanı olmadığı konularda beyanda bulunmasından başka bir anlam taşımaz.

Yönetmelikle yapılan düzenleme aynı yönetmeliğin 64. maddesinde "İnceleme ve denetim" başlığı altında yapılan düzenlemeye de aykırıdır. 64. madde Maden İşleri Genel Müdürlüğü'nün madencilik faaliyetlerinin her döneminde (arama ve işletme) inceleme ve denetim yapmak üzere oluşturacağı heyette bir jeoloji mühendisinin de bulunacağını hükme bağlamakta, ancak ruhsat sahibine, denetim aş-

lemekte olup maddede "Madencilik faaliyetlerinin bu kanun hükümlerine göre devamı süresince teknik ve mali konularda yapılan yazılı beyanlar ile yetkili kişilerce tanzim edilen raporlar doğru kabul edilir. Teknik elemanlar sadece ihtisas sahibi oldukları konularda beyanda bulunabilirler ve beyanları ile sorumludurlar." denilerek gerçek dışı veya yanıltıcı beyanda bulunan teknik elemanların uyarılacağı, yapacakları beyanların bir yıl süreyle geçersiz sayılacağı, fiilin tekrarında hak mahrumiyeti uygulamasına devam edileceği ve uygulanan yaptırımın teknik elemanın bağlı bulunduğu meslek teşekkülüne bildirileceği hükme bağlanmaktadır. Kanunun bu düzenlemesiyle hiçbir teknik elemanın uzmanı olmadığı konuda beyanda bulunamayacağı hükme bağlanmış iken, işletme faaliyeti aşamasındaki birçok jeolojik araştırma konusu ve raporu söz konusu olduğu halde dönem sonunda hazırlanan işletme faaliyet raporlarında yalnızca bir maden mühendisinin imzasının yeterli sayılması tam bir çelişkidir ve maden mühendisinin uzmanı olmadığı konularda beyanda bulunmasından başka bir anlam taşımaz.

Yönetmelikle yapılan düzenleme aynı yönetmeliğin işletmede jeoloji mühendisliği faaliyetlerine yer veren 38. maddesine, işletme aşamasında mücbir sebeplerle geçici tatili düzenleyen ve jeolojik şartlardaki değişimi de mücbir sebepler içinde sayan 30. maddesine ve 64. maddesinde "İnceleme ve denetim" başlığı altında yapılan düzenlemeye de aykırıdır. 64. madde Maden İşleri Genel Müdürlüğü'nün madencilik faaliyetlerinin her döneminde (arama ve işletme) inceleme ve denetim yapmak üzere oluşturacağı heyette bir jeoloji mühendisinin de bulunacağını hükme bağlamakta, ancak ruhsat sahibine, denetim aşamasında heyette yer alması zorunluluğu getirilen jeoloji mühendisine madencilik faaliyetinin her aşamasında yer verme zorunluluğu getirilmemektedir. Bu çok açık bir çelişkidir. Denetimde gerekli olanın faaliyet aşamasında da gerekliliğinin kabulü gerekir.

Ayrıca Yönetmeliğin 73. maddesi b bendinde "ruhsat sahibi, sahanın son durumunu gösterir imalat haritası ve jeoloji mühendisi tarafından hazırlanmış maden jeolojisi harita-

sı.....ile genel müdürlüğe terk talebinde bulunabilir" denilmektedir. Burada, yukarıda anlatılan durumlar çerçevesinde aynı veya başka bir maden için söz konusu sahaya tekrar döndüğünde kamu yararı dikkate alınarak maden jeoloji haritasındaki verilerin yorumlanarak değerlendirilmesi ve bu veriler ışığında planlama yapılmasının sağlanması öngörülmüştür. Terk edilmiş, göçmüş, yıkılmış olan bir madende madene ait çok kıymetli jeoloji verilerine ulaşabilmek çoğu halde imkansız veya çok masraflıdır. Yönetmeliğin 18. maddesinde işletme aşamasında maden jeolojisi haritalarına yer verilmemesi Yasanın terki düzenleyen 32. maddesi ile yönetmeliğin terki düzenleyen 73. maddesine de aykırıdır. Yasa ve yönetmelikte "ruhsat sahibi, sahanın son durumunu gösterir imalat haritası ve jeoloji mühendisi tarafından hazırlanmış maden jeoloji haritası,.....ile Genel Müdürlüğe terk talebinde bulunabilir" ifadesi ile terk aşamasında jeoloji mühendisi tarafından son durumu gösteren "Maden Jeoloji Haritası"nın hazırlanması şart koşulmakta ve fakat maden yatağının işletilmesini düzenleyen 18.maddede "Maden Jeoloji Haritaları"nın hazırlanmasına yer verilmemektedir. Evveliyatı olmayan bir maden jeoloji haritası nasıl son durumu nasıl yansıtabilir? Bu gerekçelerle gerekli düzenlemeler yapılmak üzere Yönetmeliğin 18. maddesinin iptali gerekir.

e) Madde 19 "İşletme projesi eki olarak verilecek harita ve çizimler"i belirlemekte olup madde metninde bir bütünlük yoktur. Jeoloji haritası, sondaj, galeri, yarma, kuyu, görünür rezerv teknik belgeler olarak istenirken işletmeye esas olacak olan tüm jeolojik bilgileri, rezervi ve kaliteyi içeren bu bilgilerin temelini oluşturan yarma, sondaj, kuyulara ait belgeleri ve bunların kesitlerini ve hesaplarını içeren jeoloji mühendisi tarafından yazılan maden jeolojisi raporunun istenmemesi anlaşılabilir bir teknik hatadır. Burada talep edilmesi gereken ilk belge Maden Jeolojisi Raporu olmalıdır. Madde eksik düzenlendiği için iptal edilmelidir.

f) Madde 25, farklı guruptaki ruhsatların üst üste verilmesi durumunu düzenlemekte olup bu durumda sahada çok detay arama faaliyet-

leri, jeolojik yapı, cevherleşmenin özellikleri ve benzeri jeolojik çalışma gerekmekte ve bu aşamada jeoloji mühendisi kesinlikle yer almalıdır. Ancak madde metninde bu zorunluluk belirtilmemektedir. Bu nedenle düzenlemenin iptali gerekir.

g) Yönetmeliğin 4. maddesinde yer alan “Teknik nezaretçi”, “Daimi nezaretçi” ve “İş güvenliği uzmanı” tanımları ile 87, 109, 110, 111 ve 112. maddelerinin ve Ek Form-17'nin iptali gerekçeleri:

Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği'nin “Tanımlar” kısmının ifade edildiği Madde 4'de, “Teknik nezaretçi: İşletmelerdeki faaliyetlerin teknik ve emniyet yönünden nezaretini yapan, Kanununun 29 uncu maddesi gereği faaliyet bilgi formunun hazırlanmasından sorumlu ve yetkili maden mühendisini”, “Daimi nezaretçi: işletmede daimi istihdam edilen maden mühendisini”,

“İş güvenliği uzmanı: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından sertifikalanmış maden mühendisini” ifade eder denilmektedir.

Maden Kanunu'nun “Tanımlar” kısmının ifade edildiği Madde 3'de bulunmayan bu tanımlamalardan hareketle Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği içerisinde “Teknik nezaretçilik” uygulaması ele alınmış, “Üçüncü Kısım, Teknik nezaretçilik” başlığı altında:

Madde 110, 111 ve 112'de 4857 Sayılı İş Kanunu'na atıfta bulunulmuş, bu maddeler ve Madde 109 ile Teknik ve Daimi Nezaretçi'nin görev, atama, yetki ve sorumlulukları belirlenmiştir. 4857 Sayılı Kanun ve bu kanunla ilgili olarak 20.01.2003 tarihinde yürürlüğe giren “İş Güvenliği ile Görevli Mühendis veya Teknik Elemanların Görev, Yetki ve Sorumlulukları ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik”te jeoloji mühendisleri de ifade edildiği halde, Maden Kanunu uygulama Yönetmeliği'nde sadece maden mühendisi'nin görev, yetki, sorumluluk ve istihdamına yönelik hükümler yer almıştır.

Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği Madde 87'de ise “teknik nezaretçi olmadan yapılan

üretim” başlığı altında “Maden mühendisi istihdamı veya nezareti gerçekleşmeden üretim yapılması halinde ruhsat teminatı irat kaydedilerek faaliyet durdurulur. Maden mühendisi istihdamı/nezareti sağlanması ile faaliyete izin verilir....” denilmektedir.

Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği'nin; belli bir meslek grubunun zararına olarak başka bir meslek grubuna ayrıcalık tanıyan, 4. maddede yer alan “Teknik nezaretçi”, “Daimi nezaretçi” ve “İş güvenliği uzmanı” tanımlarının, 87, 109, 110, 111 ve 112. maddelerinin ve Ek Form-17'nin; 4857 sayılı İş Kanunu ve ilgili Yönetmeliği ile T.C. Anayasası'nın 10. maddesi'nde yer alan hükümlere aykırı olmaları nedeniyle iptal edilmesi gerekmektedir.

SONUÇ VE İSTEM: Yukarıda açıkladığımız üzere, Maden Kanunu'nun bazı maddeleri T.C. Anayasasında çok açık vurgu yapılan kamu yararı ilkesine ve kanunun uygulama yönetmeliğinin bazı maddeleri ise Maden Kanunu'na, bilimsel gereklere ve kamu yararına açıkça aykırıdır. Bu nedenlerle;

a) Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca 3.2.2005 tarih ve 25716 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği'nin 4, 8, 13, 14, 18, 19, 24, 25, 87, 109, 110 ve 112. maddeleri ile Ek Form 6 ve Ek Form 17'nin iptali ve öncelikle yürütmenin durdurulmasına,

b) Yönetmeliğin dayanağı olan 5177 sayılı Kanunla değişik 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 3. maddesinde yer alan “nezaretçi” tanımı ile 24, 29. ve 31. maddelerinin Anayasa'ya aykırılığı nedeniyle dosyanın Anayasa Mahkemesi'ne gönderilmesine,

c) Yargılama giderleri ve vekalet ücretinin davalı idare üzerinde bırakılmasına

karar verilmesini saygılarımla vekaleten talep ederim. 31.3.2005

Davacı Jeoloji Mühendisleri Odası